

Konu: **Ruhsal İnsan**

Yazı: **62**

Varlık ve Yokluk

Doç. Dr. Haluk BERKMEN

Günümüzde pek kullanılmayan, anlam kaybına uğramış sözcüklerden biri de **nasib** sözüdür. Dilimizde b → p dönüşümüyle 'nasip' şeklinde kullanılan bu Arapça sözün TDK lügatindeki açıklaması: "Birinin payına düşen şey, kısmet, talih, baht" şeklindedir. Oysaki nasib tesadüfen elde edilen bir şey değildir.

NASİB: Bir konuya odaklanıp gayret gösterdikten sonra bir anda elde edilen ve tesadüf gibi görünse de, tesadüf eseri olmayan bir lütuf, bir **varlık** durumudur. Nasib olana kavuşabilmek için öncelikle ceht, gayret ve bağlılık gereklidir. Milli piyangodan çıkan paraya veya gayret göstermeden elde edilen bir servete "nasib oldu" denmez.

Tasavvuf ehli için **nasibli kimse** bir mürşitten el almış ve onun yanında gayret göstererek **feyz almış**, aydınlanmış kişiye denir. Eskiler nasibin "Allah'ın lütfu", Allah'ın hoşuna giden bir durum karşılığında sunduğu bir hediye olduğunu kabul ederlerdi. Aniden ve beklenmedik şekilde beliren bu duruma "**tecelli**" de denirdi. Tecellide bir gizem, bir sır vardır. Çünkü tecelli olan veya zuhur eden, nedensellik ilkesi ile açıklanamaz, aniden zâhir olur ve neden-sonuç ilişkisini aşar.

Anadolu bilgesi büyük şair **Yunus Emre** bu konuda şöyle demiş:

**Tecelliden nasib erdi kimine, kiminin maksudu bundan içeri.
Şeriat, tarikat yoldur varana, marifet, hakikat andan içeri.**

Şeriat dini kurallar ve vecibeler, tarik yol, tarikat ise bilgelik yolları olduğuna göre, Yunus Emre'nin demek istediği: Kurallara uymakla ve ruhsallık yoluna girmekle kimine aniden bir sezgi nasib olabilir; ama amaç bu sezginin ötesinde olan bilgelik boyutuna, hakikate ulaşmaktır. Burada sözü edilen "hakikat" bilimsel bilgi olmayıp, sezgisel ve tümel bilgidir. Tasavvuf ehli olan kişi bu bilgiyi **iyilik yapmak için** kullanır. Çünkü Tasavvuf ehli sadece iyilik yapar, asla kötülük düşünmez ve kötülük içeren bir eylemde bulunmaz.

Nasib sözü ile ilişkili bir diğer sözcük **nisbet** sözüdür. Bu sözü de "nispet" şeklinde kullanıyoruz. TDK sözlüğü nispet için: bağıntı, ilinti, ilgi diyor ama bu sözcük aynı zamanda kıyaslamayı ve orantılı olmayı da içerir. Demek ki bir insana nasib olan hem onun ilgi alanıyla bağıntılıdır hem de onun bilgelik mertebesiyle orantılıdır. İnsan ne kadar bilgelik boyutunda ilerlemişse, o kadar fazla tümel ilişkileri görebilir ve olayların nedenlerine ulaşabilir.

Kıyaslamak, olaylar arasında münasebet kurmak, aralarındaki uygunluğu görmek demektir. İki şey birbirine uygun ise ve birbirine yaklaşıyorsa, onlar birbirlerine "münasiptir" de denir. Demek ki nasib olan şey (nesne veya durum) o kişiye yakışandır ve ona münasiptir.

Bu konudaki görüşlerini öz bir şekilde belirten **Yunus Emre**'den birkaç söz:

**Erenler bir denizdir, âşık gerek dalası.
Bahri gerek denizden, girip gevher alası.** (gevher: inci)

Yine biz bahri olduk, denizden gevher aldık. (bahri: denizci, bahriyeli)
Sarraf gerek gevherin kıymetini bileşi.

Muhammed Hakk'ı bildi, Hakk'ı kendinde buldu, (Hakk: Tanrı)
Cümle yerde Hakk hazır, göz gerektir göresi.

**Âlimler kitap düzer, karayı aka yazar,
Gönüllerde yazılı, bu kitabın sûresi.**

**Gel şimdi miskin Yunus, tut erenler eteğin,
Cümlesi miskinlikte, yokluk imiş çaresi.**

Şiirin yorumu:

Erenler, hakikat bilgisine ulaşmış kişilerdir. Onların bilgeliği deniz gibi derin ve engindir.

Bu bilgelik denizine dalıp bilge kişilerin yorumundan değerli anlamlar (inciler) çıkarmak için '**aşık**' olmak gerekir. Bu aşk beden aşkı olmayıp, ruhsal **Hakk** aşkıdır ve aşkın amacı hakikat bilgisine ulaşabilmektir.

Yunus, bir bilgeden feyz aldığını ve inci gibi değerli bilgilerin kendisine **nasib olduğunu** söylüyor. Nasıl ki sarraf bir incinin kıymetini bilirse, bu bilgilerin değerini de gönül gözü açık olanlar bilir.

Eğer insanın gönül gözü açık ise, baktığı her yerde Hakk'ın tecellisini gördüğünü söylüyor. Çünkü bu görüş analitik ve ayırmacı bilimsel bakış değildir; tümel ve holografik bir bakıştır. Yani, **kesrette** (çoklukta) **vahdeti** (tekliği) görebilmek yeteneğidir. **Niyazi Mısri** bu yeteneğin bir "irfan ilmi" (bilgelik) olduğunu ve görmesini bilen göz için her var olanda Hakk (Rahman) göründüğünü söylemektedir:

**Vahdeti kesrette bulmak, kesreti vahdette hem,
Bir ilimdir ol ki cümle ilm-i irfan andadır.**

**İbret ile şaş cihetten görünen eşyaya bak.
Cümle bir âyinedir, kim vech-i Rahmân andadır.**

Yunus şiirinin sonunda kendisine "miskin" diyor. Aslında kendisinin tembel ve acınacak halde olduğunu söylemek istemiyor; **Melami** inancında olduğunu ve maddi bağlarla dünyaya bağlanmadığını söylemek istiyor. *Melametiyye* tarikatından olanlar özel giyim kuşama, tekke zikirlerine, ayinlere ve dini törenlere önem vermezler. Bu bakımdan onlar için "varlık" sahibi olmak demek, manevi varlık sahibi olmak, veya **gerçek insan** olmak demektir. Maddi varlığa önem vermemeyi "yokluk" sözü ile ifade ederler. Sufiler için **yokluk** yoksulluk değil, ruhsal zenginlik, yani **varlıktır**.